spread rights and possibilities in personal and social aspects, in order to combat poverty and inequality at the national and international levels.

In Israel, there are various adult education systems. The Ministry of Education publishes educational materials for adult education programs. Israel had promoted learning throughout life, long before the term was introduced into the global educational lexicon. Traditions provide support for adult education culture. Israel is actively involved in the field of adult education. State policy in the field of adult education (AE) is formed by the Department of Adult Education (AED) of the Ministry of Education. About 25 % of the volume of local budgets is directed to activities in the field of adult education in conjunction with the Ministry of Education. Talking about the normative-legal base, it must be considered that the laws aimed at the adult education development are insufficient. Moreover, the public funding is not among the priorities for budgetary expenditures.

Key words: *adult education, education systems, educational lexicon, programmes, educational plans.*

Bibliography

1. Evropejskoe obrazovanie vzroslyh za predelami ES / Per. s angl. Ol'gi Verbovoj. – M.: Propilei, 2010. – 214 s.

2. Obrazovanie dlja vseh k 2015 g. Dob'emsja li my uspeha? // Vsemirnyj doklad po monitoringu OV, 2008 g. – Izd-vo JuNESKO, 2008. – S. 15-20.

3. Rekomendacija o razvitii obrazovanija vzroslyh, prinjataja General'noj konferenciej na ee 19-j sessii, Najrobi, 26 nojabrja 1976 g. – Parizh: JuNESKO, 1976.

4. Sofijskaja deklaracija po obrazovaniju vzroslyh «Prizyv Osvita doroslih: teorija, dosvid, perspektivi k dejstviju» (9 nojabrja 2002 g.), Sofija (Bolgarija) // Novye znanija. – 2003. – № 1. – S. 2-4.

5. Higher Education in the Twenty-first Centure Vision and Action. Summary of the working document. – UNESCO, Paris, 5-9 October, 1998.

6. Lifelong Learning for All. – Paris: OECD, 1996. – 115 s.

7. World guide to higher education. A comparative survey of systems, degrees and qualifications. London: UNESCO publishing, 1998. – P. 516-523.

УДК 378.14(4)

Красильникова Ганна Володимирівна *– кандидат технічних наук, доцент, завідувач навчально-методичного відділу Хмельницького національного університету*

E-mail: krasil@ukr.net

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ДОКУМЕНТАХ І СТАНДАРТАХ

Якість життя і якість освіти декларуються як основні орієнтири глобальної політики ЮНЕСКО та ООН. Так, у програмному документі ЮНЕСКО «Реформа і розвиток вищої освіти» (1995) якість освіти визначається як найважливіший девіз діяльності ООН в галузі освіти. Базовим документом процесу формування освітньої європейської спільноти є Лісабонська Конвенція про визнання кваліфікацій вищої освіти (1997), в якій до складу ключових визначень віднесено «оцінювання ВНЗ та освітніх

програм – визначення якості освіти в певному ВНЗ або навчальної програми». У вересні 1998 р. Європейський Парламент та Рада Європи рекомендували налагодити європейське співробітництво в галузі забезпечення якості вищої освіти. А у Лісабонській Конвенції «Університети Європи після 2010 р.: розмаїття при єдності цілей» (2007) йдеться про те, що неперервне підвищення якості є основним завданням вищих навчальних закладів.

Якість вищої освіти та її забезпечення є пріоритетами для країн-учасниць Болонського процесу при побудові Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), оскільки її беруть до уваги як провідну умову встановлення довіри, співвідносності, мобільності, порівнянності та привабливості [1-7].

Метою статті є висвітлення ключових позицій питань якості вищої освіти та її забезпечення і моніторингу у документах Болонського процесу, динаміки їх розвитку; окреслення принципових відмінностей та умов зближення позицій вітчизняної та європейської систем вищої освіти щодо забезпечення її якості на усіх управлінських рівнях, в тому числі інституційному.

Слід наголосити, що пильна увага до якості освіти пояснюється переходом наприкінці XX століття більшості національних освітніх систем Європи до методології проектування освіти, орієнтованої на результати навчання та їх моніторинг. У всіх міжнародних документах забезпечення якості вищої освіти трактується як система, що формує механізми для забезпечення моніторингу, оцінювання і підтримки і/або покращення якості діяльності ВНЗ і/або програм навчання.

З метою поліпшення якості вищої освіти з урахуванням національних умов та європейських вимірів і міжнародних вимог Рада ЄС рекомендує країнам-членам встановлювати прозоре оцінювання якості та систем забезпечення якості у сфері вищої освіти на принципах: автономії та незалежності органів, що відповідають за оцінювання і контроль якості; поєднання внутрішнього (самоаналіз) та зовнішнього (експертне оцінювання) оцінювання; залучення усіх зацікавлених сторін (викладачів, адміністраторів, студентів, випускників, соціальних партнерів, професійні асоціації, іноземні експерти тощо); опублікування звітів про результати оцінювання [8].

На Празькій зустрічі міністри країн-учасниць Болонського процесу (2001) визнали необхідність встановлення загальних норм у сфері забезпечення якості вищої освіти та розповсюдження кращого досвіду [3]. Згодом низка виявлених Радою ЄС характеристик систем забезпечення якості вищої освіти, що отримала назву «чотирьохступінчатої моделі», стала першою європейською нормою у цій галузі [9, с. 8-9].

Наступним кроком можна вважати визначення рівнів, на яких системи забезпечення якості вищої освіти повинні

створюватися: міжнародний, національний, інституційний. При цьому ключовими елементами національної системи забезпечення якості були проголошені [2]:

- визначення відповідальності органів та навчальних закладів, які беруть участь у процесах;
- оцінювання програм закладів, яка містить внутрішній контроль, зовнішню перевірку, участь студентів та публікацію результатів;
- наявність систем акредитації, сертифікації або подібних процедур; міжнародна участь, співробітництво та створення спілок.

З розвитком ЄПВО спостерігається поступове переміщення акценту із зовнішнього оцінювання якості вищої освіти на інституційний рівень. Отже, розробка і впровадження університетських систем та процедур забезпечення якості вищої освіти стає фундаментальною умовою досягнення в кожному ВНЗ європейської якості освіти. Підтвердженням тому є заява міністрів освіти європейських країн у Берлінському комюніке (2003), де йдеться про те, що «відповідно до принципу інституційної автономії, основна відповідальність за забезпечення якості у сфері вищої освіти лежить на кожному закладі, і це становить основу для справжньої підзвітності академічної системи в межах національної системи забезпечення якості». Така пильна увага до питань якості вищої освіти пояснюється сукупністю причин: по-перше, поступовим відстороненням держави від активного втручання і регулювання сфери вищої освіти у багатьох країнах Європи; по-друге, впродовж останнього десятиліття у більшості європейських освітніх систем очевидним став відхід від контролю «входів» до моніторингу к контролю «виходів» (результатів навчання). Очевидним є факт переміщення уваги з самого процесу навчання (навчальні програми, академічна успішність студентів) на компетентісний підхід з переважною орієнтацією на професійну і особистісну підготовленість і, в першу чергу, до працевлаштування випускників як критерію результату навчання.

Подальшої динаміки питання забезпечення якості вищої освіти набуло з прийняттям Бергенською конференцією міністрів освіти в 2005 році Європейських стандартів і рекомендацій для забезпечення якості (ESG) вищої освіти [4]. На думку президента ENQA Аxіма Хопбаха, з самого початку і до сьогодні вони використовуються в якості загальних принципів європейської гарантії якості, що поширюються на всю територію ЄПВО з урахування диверсифікації цього сектору [10].

Європейські стандарти забезпечення якості у віщий освіті складаються з трьох частин [11]:

1) внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах;

2) зовнішнього забезпечення якості вищої освіти;

3) забезпечення якості у діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості.

Вони ґрунтуються на низці основних принципів внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості вищої освіти у ЄПВО, а саме [11, с. 12-13]: вищі навчальні заклади несуть основну відповідальність за якість наданих ними освітніх послуг і за те, як ця якість забезпечується; інтереси суспільства щодо якості і стандартів вищої освіти мають бути захищені; потрібно розвивати і вдосконалювати якість навчальних програм в інтересах студентів та інших бенефіціарів вищої освіти на Європейському просторі вищої освіти; мають існувати ефективні та надійні організаційні структури, в межах яких ці академічні програми здійснюються та підтримуються; важливими є прозорість та використання зовнішньої фахової допомоги в процесах забезпечення якості; створення культури якості у вищих навчальних закладах має отримати всіляку підтримку; необхідно розробити процеси, за допомогою яких вищі навчальні заклади зможуть демонструвати свою відкритість та підзвітність, включаючи підзвітність за державні і приватні інвестиції; забезпечення якості, яке гарантує відкритість та підзвітність, повністю сумісне із процесами забезпечення якості задля підвищення ефективності роботи закладу; заклади освіти мають демонструвати свою якість як на національному, так і на міжнародному рівні; процеси, які застосовуються, не повинні обмежувати різноманіття та стримувати нововведення.

У зв'язку з обмеженим обсягом статті зупинимося лише на характеристиці ESG щодо внутрішнього забезпечення якості у ВНЗ, що формулюються у такому вигляді [11, с. 7]:

1. Політика закладу і процедури забезпечення якості.

2. Затвердження, моніторинг та періодичний перегляд програм і дипломів.

3. Оцінювання студентів.

4. Забезпечення якості викладацького складу.

5. Навчальні ресурси та підтримка студентів.

6. Інформаційні системи.

7. Публічність інформації.

Стандарт «Затвердження, моніторинг та періодичний перегляд навчальних програм і дипломів» містить такі рекомендації: довіра до вищої освіти з боку студентів та інших зацікавлених сторін виникає та підтримується, скоріш за все, завдяки ефективній діяльності із забезпечення якості освіти, яка гарантує ретельність у розробці навчальних програм, регулярність моніторингу і періодичність перегляду цих програм, забезпечуючи тим самим їхню актуальність та попит на них.

Передбачається, що забезпечення якості програм включатиме: розробку й публікацію чітко сформульованих

очікуваних навчальних результатів; уважне ставлення до побудови освітньо-кваліфікаційної програми – переліку дисциплін та їхньої організації і змісту; особливі вимоги до різних форм навчання (наприклад, денної, вечірньої, заочної форм, дистанційного навчання, навчання за допомогою електронних ресурсів), а також до різних типів вищої освіти (наприклад, академічної, професійно-технічної, професійної); наявність відповідних навчальних ресурсів; формальні процедури затвердження програм органом, який не здійснює викладання за цією програмою; моніторинг успішності та досягнень студентів; регулярний періодичний перегляд програм (за участі також зовнішніх експертів); регулярне спілкування з працедавцями, представниками ринку праці та іншими відповідними організаціями; участь студентів у діяльності із забезпечення якості [11, с. 15].

Важливим результатом Першого Європейського Форуму із забезпечення якості, організованого сумісно EUA, ENQA, EURASHE і ESIB (Група Е4) у 2006 р. є рішення щодо створення Європейській асоціації агенцій гарантії якості у вищій освіті (European Association for Quality Assurance in Higher Education, EQAR), повноправним урядовим членом якого у 2008 р. стала наша країна. За рішенням Групи Е4 європейські форуми, присвячені забезпеченню якості вищої освіти, проводилися щорічно. На останньому восьмому, що відбувся у Гетебурзі у 2013 р., йшлося про культуру якості вищої освіти у ВНЗ, удосконалення існуючих стандартів і рекомендацій забезпечення якості у віщий освіті. Так, у Лондонському Комюніке (2007) міністри освіти країн-учасниць Болонського процесу підтвердили курс на підсилення відповідальності ВНЗ за якість вищої освіти і необхідність розвитку ними внутрішніх систем забезпечення якості [5]. На Лювенській зустрічі (2009) озвучені ініціативи створення інструментів прозорості ВНЗ в межах ЄПВО, які повинні бути пов’язані з принципом забезпечення якості вищої освіти та базуватися на даних, що співставляються, і адекватних показниках для опису різних профілів ВНЗ та їх програм [6].

На Бухарестському саміті (2012) 47 країн ЄПВО у доповіді про хід реалізації і застосування Європейських стандартів і рекомендацій з забезпечення якості в ЄПВО зазначено, що 35% респондентів спеціально проведеного дослідження серед країн-учасниць Болонського процесу вважають, що ESG є практичним інструментом для покращення внутрішньої якості вищої освіти [7]. Динаміка розвитку питань забезпечення і моніторингу якості вищої освіти в рамках Болонського процесу (1999-2012 рр.) подана на рис. 1.

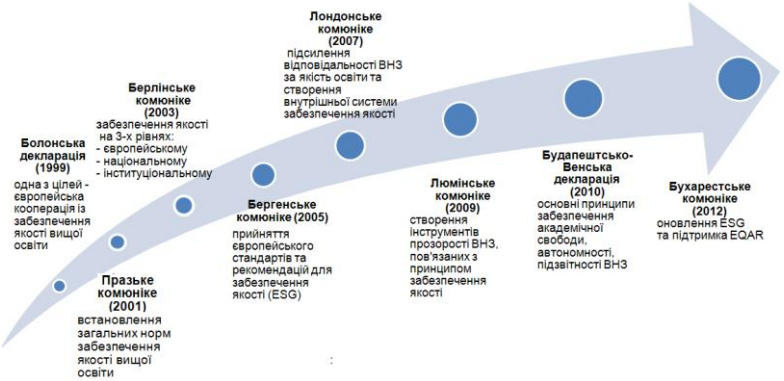

Рис. 1. Динаміка розвитку питань забезпечення і моніторингу якості вищої освіти в рамках Болонського процесу (1999-2012 рр.)

Болонський процес розвиває практику внутрішнього забезпечення якості. Внутрішньому оцінюванню, як правило, підлягають: викладання, навчальний процес, рідше – наукові дослідження. Тільки чверть європейських ВНЗ здійснює моніторинг інших складових діяльності навчальних закладів.

У директивному документі Європейської асоціації університетів «Контроль якості у вищій освіті» визначені показники для управління і контролю якості ВНЗ: різні аспекти академічної діяльності, автономія закладу, цілі і засоби навчання, критерії відбору і прийому абітурієнтів, наявність об'єктивних процедур апеляції, якість навчальних програм, кількісні і якісні характеристики професорсько-викладацького складу, зворотній зв'язок зі студентами, перезарахування і накопичення навчальних кредитів, міждисциплінарність, навчання в рамках різних програм вищих навчальних закладів, інфраструктуру і обладнання, наявність позабюджетних коштів, мотивацію викладачів і дослідників, інвестування у будівництво і обладнання, систематичний аудит, зв'язок з ринком праці, міжнародна наукова конкурентоспроможність, механізм міжнародного контролю якості, участь в актуальних суспільних дискусіях і внесок у розвиток демократії, інноваційний потенціал в науковій, технічній та культурній сферах тощо.

На жаль, у сфері забезпечення та моніторингу якості вищої освіти Україна поки що відстає від загальноєвропейського рівня. Свідченням такого стану є данні інвентаризації виконання країнами-учасницями вимог Болонського процесу: в 2007 р. Україна отримала за індикаторами забезпечення якості освіти оцінку 3,5 за 5-бальною шкалою на тлі загальної оцінки країн-учасниць за цим показником – 4,1; у 2009 р. оцінка зменшилася до 3,3 балів. При цьому у

Національному звіті про впровадження положень Болонського процесу (2009) досягнення щодо внутрішнього заохочення, моніторингу та періодичного огляду програм і заохочень, описів своїх програм МОН України оцінило стримано – «небагато».

У звіті Європейської Комісії за 2012 р. «The European Higher Education Area in 2012: Bologna Process Implementation Report» наша держава отримала підсумкову оцінку 2,2 бали з 5-и можливих за впровадження Болонського процесу у вищій освіті, в тому числі за відсутність системи забезпечення якості вищої освіти. Отже, впродовж останніх років динаміку процесів щодо забезпечення якості вищої освіти в Україні можна характеризувати як таку, що не розвивається, а навіть уповільнюється.

Серед причин існуючих нині проблем забезпечення якості вищої освіти в контексті входження України до Болонського процесу дослідники виокремлюють: відсутність визначальної основоположної ролі органів державного управління, сучасної моделі управління якістю вищої освіти; непослідовну політику держави, в якій не віддзеркалені зростаючі вимоги роботодавців щодо необхідності змін у змісті вищої освіти; всезростаючі в умовах демократичних перетворень очікування студентів щодо спроможності ВНЗ задовольнити їх потреби, корпоративні інтереси викладацького середовища та ін.

Крім цього, освітні реформи не носили комплексний, випереджальний характер, відбувалися без змін концептуальних підходів до процесів управління та систем забезпечення та моніторингу якості вищої освіти, а скоріше нагадували трансформування, пристосування старої системи до функціонування в нових соціально-економічних умовах, запізнілі напівзаходи на нові глобалізаційні та євроінтеграційні виклики. Порівняльний аналіз підходів до формування вітчизняної та європейської моделей забезпечення та моніторингу якості вищої освіти наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз підходів до формування вітчизняної та європейської моделей забезпечення та моніторингу якості вищої освіти

Вітчизняна модель забезпечення та моніторингу якості вищої освіти	**Європейська модель забезпечення та моніторингу якості вищої освіти**
Модель управління вищою освітою	
Державна	***Громадсько-державна***
Зовнішня система забезпечення якості вищої освіти	
Мета	
Контроль якості вищої освіти відповідно до державних вимог та	Оцінювання якості вищої освіти відповідно до Європейських

освітніх стандартів Надання дозволу на провадження освітньої діяльності ВНЗ	стандартів та рекомендацій та її постійне підвищення
Інструменти та процедури	
Державні ліцензування та акредитація напрямів (спеціальностей) і ВНЗ в цілому	Незалежна акредитація освітніх програм, інституціональна перевірка ВНЗ
Інституційні органи	
Державні установи (МОН України, Державна інспекція навчальних закладів)	Незалежні агенції, професійні асоціації
Система цінностей	
Дотримання державних вимог, покарання за їх порушення	Інституціональна автономія, академічні свободи і соціальна справедливість
Зорієнтованість системи	
Вимоги держави	Вимоги роботодавців, студентів
Внутрішня система забезпечення якості вищої освіти	
Мета	
Контроль якості вищої освіти та інформування керівництва ВНЗ і вищі інстанції; підготовка до зовнішнього контролю	Мотивація підвищення якості вищої освіти у ВНЗ
Процедури та процеси	
Самоаналіз, підготовка до зовнішнього оцінювання, контроль	Моніторинг, аудити, самооцінювання
Система показників якості вищої освіти	
Застаріла, формальна	Гнучка, спрямовані на постійний розвиток системи
Участь у процесах споживачів освітніх послуг	
Формальна участь роботодавці через систему ДЕК	Залучення бенефіціарів (студентів, батьків, роботодавців)

Повсякчас науковці, менеджери освіти пропонують різні алгоритми урегулювання питань якості освіти в державі з урахуванням входження її в ЄПВО, зокрема, сформувати і реалізувати системну науково обґрунтовану реформаторську політику у сфері вищої освіти, створити ефективну систему зовнішнього і внутрішнього оцінювання якості вищої освіти, розробити нормативно-правове забезпечення, прийняти Національну концепцію забезпечення якості вищої освіти як складову Національної доктрини розвитку освіти в Україні; розробити сучасну модель управління якістю вищої освіти; запровадити систему забезпечення якості вищої освіти відповідно до стандартів і рекомендацій ESG і створити незалежні агенції із забезпечення якості; приєднатися національним незалежним, рівноправним агенціям із забезпечення якості до EQAR, запровадити національну рамку кваліфікацій (НРК) як невід'ємний

компонент забезпечення якості освіти в країні, запровадити компетентнісний підхід для підвищення ефективності навчання, викладання та оцінювання на основі НРК та Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS), управління якістю освіти здійснювати шляхом прийняття управлінських рішень на основі результатів освітнього моніторингу; розробити нормативну базу моніторингу якості освіти та ін.

Отже, слід усвідомити, що в країні назріла нагальна необхідність заміни традиційної системи контролю та оцінювання на систему забезпечення якості вищої освіти з відповідними заходами: створенням законодавчої бази, інституційних структур та запровадженням певних управлінських технологій моніторингу якості вищої освіти. Аналіз документів та стандартів в рамках Болонського та інших інтеграційних європейських процесів свідчить, що освітній моніторинг є одним з основних механізмів процесу забезпечення якості вищої освіти як базового принципу ЄПВО.

До подальших напрямів дослідження відносимо визначення зовнішніх та внутрішніх чинників детермінації щодо трансформації вітчизняної традиційної системи контролю вищої освіти у систему забезпечення її якості європейського зразка.

Література

1. Європейський простір у сфері вищої освіти: спільна декларація міністрів освіти Європи (Болонья, 19 червня 1999 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу 15.01.2014: <http://zakon3. rada.gov.ua/ laws/show/994_525>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

2. Створення зони вищої освіти Європи: комюніке конференції Європейських Міністрів освіти (Берлін, 19 вересня 2003 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу 15.12.2013: <http://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/berl%D1% 96nske-komyun%D1%96ke.html>. – Загол. з екрану. – Мова укр.

3. Towards the european higher education area: communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education (Prague, May 19th 2001) [Електронний ресурс]. – Режим доступу 21.02.2014: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/PRAGUE_COMMUNIQUE.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

4. Загальноєвропейський простір освіти – досягнення мети: комюніке Конференції європейських міністрів освіти (Берген, 19-20 травня 2005 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу 15.12.2013: <http://www.ubs.gov.ua/files/462_files_1/BergenskeKomunique.pdf>.– Загол. з екрану. – Мова укр.

5. London Communiqué. Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world (London, 18 May 2007) [Електронний ресурс]. – Режим доступу 16.01.2014: <http://www.eqar.eu/uploads/media/London-Communique-18May2007.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

6. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade: communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education (Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу 16.01.2014: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/

leuven_louvain-la-neuve_communiqu%C3%A9_april_2009.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

7. Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area Bucharest: communiqué. Final Version (Bucharest, 26-27 April 2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу 16.01.2014: <http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Bucharest%20Communique%202012%282%29.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

8. Council Recommendation (EC) No 561/98 of 24 September 1998 on European cooperation in quality assurance in higher education // Official Journal. – 7.10.1998 L 270.

9. Quality procedures in European Higher Education. ENQA Occasional Papers 5. European Network for Quality Assurance in Higher Education. – Helsinki, 2003. – 41 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу 14.02.2014: <http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2013/06/ procedures.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

10. Хопбас А. Современное состояние и перспективы развития гарантии качества в Европе // Аккредитация в образовании. – 2013. – № 60 [Електронний ресурс]. Режим доступу 15.12.2013: <www.akvobr.ru/garantia_kachestva_v_evrope.html.– Загол. з екрану. – Мова рос.

11. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – К.: Ленвіт, 2006. – 35 с.

Красильникова Анна Владимировна *– кандидат технических наук, доцент, заведующий учебно-методического отдела Хмельницкого национального университета*

E-mail: krasil@ukr.net

ЕВРОПЕЙСКИЕ ПОДХОДЫ К МОНИТОРИНГУ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В ДОКУМЕНТАХ И СТАНДАРТАХ

Аннотация. *Статья освещает приоритетную позицию вопросов качества высшего образования, его обеспечения и мониторинга в документах Болонского процесса, динамику их развития; содержит характеристику принципиальных различий и условий сближения позиций отечественной и европейской систем высшего образования по модели обеспечения его качества на всех управленческих уровнях, в том числе институциональном. Доказана срочная необходимость замены традиционной отечественной системы контроля и оценки высшего образования на систему обеспечения и мониторинга его качества.*

Ключевые слова: *качество высшего образования, обеспечение качества высшего образования, мониторинг качества высшего образования, Болонский процесс.*

Krasilnikova Ganna *– Ph.D, Associate Professor, Head of methodical Department of Khmelnitsky National University*

E-mail: krasil@ukr.net

EUROPEN APPROACHES TO THE MONITORING OF QUALITY HIGH EDUCATION IN DOCUMENTS AND STANDARDS

Summary. *The article devoted to the position of priority issues of quality in higher education, its enforcement and monitoring in the Bologna*

process, the dynamics of their development including profiles of the fundamental differences and conditions of convergence of national and European higher education systems on the model to ensure its quality management at all levels, including institutional. It is proved an urgent need to replace the traditional national control and evaluation system of higher education to ensure and monitoring system of its quality.

***Key words**: quality of higher education, quality assurance of higher education, monitoring the quality of higher education, the Bologna process.*

Bibliography

1. Spilna deklaratsiia ministriv osvity Yevropy «Ievropeiskyi prostir u sferi vyshchoi osvity» Bolonia, 19 chervnia 1999 roku [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: 15.01.2014 r. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_525>.

2. Stvorennia zony vyshchoi osvity Yevropy. Komiunike konferentsii Yevropeiskykh Ministriv osvity. Berlin, 19 veresnia 2003 roku [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: 15.12.2013 r. <http://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/berl%D1%96nske-komyun%D1%96ke.html>.

3. Towards the european higher education area.Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001. [Електронний ресурс]. Rezhym dostupu: 21.02.2014 r <http://www.ond.vlaanderen.be/ hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/PRAGUE_ COMMUNIQUE.pdf>.

4. Zahalnoievropeiskyi prostir osvity – dosiahnennia mety: Komiunike Konferentsii yevropeiskykh ministriv osvity. Berhen, 19-20 travnia 2005 roku [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: 15.01.2014 r. <http://www.ubs.gov.ua/files/ 462_files_1/BergenskeKomunique.pdf>/994_525.

5. London Communiqué. Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world. 18 May 2007. London [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: 16.01.2014 p/<http://www.eqar.eu/uploads/media/London-Communique-18May2007.pdf>.

6. The Bologna Process 2020 - The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009 [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: 16.01.2014 p <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/ conference/documents/leuven_louvain-la-neuve_communiqu%C3%A9_april_2009.pdf.

7. Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area Bucharest Communiqué. FINAL VERSION, Bucharest, 26-27 April 2012 [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: 16.01.2014 p. <http://www.ehea.info/ Uploads/%281%29/ Bucharest%20Communique%202012%282%29.pdf>.

8. Council Recommendation (EC) No 561/98 of 24 September 1998 on European cooperation in quality assurance in higher education [Official Journal L 270 of 7.10.1998].

9. Quality procedures in European Higher Education. ENQA Occasional Papers 5. European Network for Quality Assurance in Higher Education. – Helsinki, 2003. – 41 p. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: http://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2013/06/procedures.pdf.

10. Hopbas A. Sovremennoe sostojanie i perspektivy razvitija garantii kachestva v Evrope //Akkreditacija v obrazovanii. Jelektronnyj zhurnal. 2013, № 60 .

11. Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity. – K.: Lenvit, 2006. – 35 s.19 veresnia 2003 r. [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: http://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-proczes/berl%D1%96nske-komyun%D1%96ke.html.